

ספר

פורים דיליה

מאמרי חיזוק והתעוררות
בעניני ט"ו בשבט,
פורים, שבת קודש
והמסתעף

שיזורים בעובדות והנהגות
מרבותינו גדולי ישראל



זהו אסופת ועדים
שנאמרו לפני חברים מקשיבים
במלל היקר "נחלת דוד"
לעורך ולהלהיב הלבבות
להתחזק ולהשתפר בעבודת השם.



אספתי וחברתי בחסד ה' עלי
אברהם בלאמו"ר עט"ר
הר"ר דוד זללה"ה חנונו

מח"ס

אל תדיחנו, הראנו בבנינו,
תורה דיליה, חנוכה דיליה

התשע"ז

על הנסים ועל
הפרקן ועל הגבורות
ועל התשועות ועל
המלחמות שעשית
לאבותינו בימים
ההם בזמן הזה על
הנסים ועל הפרקן
ועל הגבורות ועל
התשועות ועל
המלחמות שעשית
לאבותינו בימים
ההם בזמן הזה. על
הנסים ועל הפרקן
ועל הגבורות ועל
התשועות ועל
המלחמות שעשית
לאבותינו בימים
ההם בזמן הזה

תוכן העניינים

כא

הסכמות

לט

הקדמה

חמשה עשר בשבט

מז

ט"ו בשבט - התבוננות בבריאה

פתח דבר: ❖ כפי מידת הנחיצות - כך מידת הזמינות! ❖ אמונה בה' ניתן להשיג בכל מקום! ❖ רק עיוור לא יראה את הקב"ה... ❖ מדוע המלאכים התנגדו לנתינת התורה לישראל? ❖ אין צורך בתורה בכדי להכיר את הקב"ה! ❖ על ידי התורה - העיניים נפתחות לרווחה! ❖ מדוע דור המדבר התגעגעו לאבטיחים?... ❖ "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" ❖ הדרך להגיע לאהבת ה' - על ידי התבוננות בבריאה! ❖ ט"ו בשבט - הזדמנות להכיר את פלאי הבריאה! ❖ "קליפת התפוח" ❖ תכונות וסגולות התפוח ❖ ה"דשא" ❖ ה"שלכת" ❖ ה"שלג" ❖ בעלי החיים ❖ על אדם להרגיל את עצמו להתבונן בפלאי הבריאה!

סג

ט"ז בשבט - סבר פנים יפות

אילנות טובות - ליהנות בהם בני אדם ❖ חייב אדם ללכת בדרכי הבורא ❖ חיוב הארת פנים לזולת - מצד "והלכת בדרכיו"! ❖ ממצות גמילות

פורים דיליה

חסד - לקבל בסבר פנים יפות ❖ "טוב המלבין שינים לחבירו - יותר ממשקו חלב" ❖ למרות השקיעות בתורה - לא לשכוח את הזולת! ❖ הגדלות של רבן יוחנן בן זכאי ❖ "הוי מקבל את כל האדם" - כל בן אנוש ❖ חייב להסביר פנים גם לעוברי אורח ❖ "כל האדם" - גם למי שלא נחמד לחייך אליו ❖ קח את הסוסים והעגלה ותארח אותם בביתך... ❖ "אינני מכיר - זה היה אורח"... ❖ צריך לקבל כל אחד כמו את גאון הדור! ❖ "בסבר" פנים יפות ❖ למה אני צריך לסבול מחרדת הדין שלו?... ❖ "צהלתו על פניו ואבלו בלבו" ❖ את החיוך - אפשר לשמוע... ❖ "סבר פנים יפות" - השפעה לדורות ❖ המסביר פנים - כאילו נתן לו כל מתנות שבעולם ❖ הארת פנים לילד - מפתח להתפתחות ❖ "הוי מקבל את כל האדם" בישיבת קלם ❖ רבי יעקב קמינצקי זצ"ל - הארת פנים לכומר

ימי הפורים

פא

יסוד הפורים - כח האחדות

פתח דבר: ❖ מהו הקשר בין "פרשת שקלים" לפורים? ❖ מדוע לא נתקנה מצות "משלוח מנות" בשאר המועדים? ❖ כיצד קיימו "משלוח מנות" בהחלפת הסעודות? ❖ מצות "מתנות לאביונים" בפורים - ו"כל הפושט יד נותנים לו" ❖ "קיימו וקבלו היהודים" - קיימו מה שקבלו כבר ❖ "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" - שורש הגזירה ❖ עמלק נלחם בישראל בכוח הפירוד ❖ הנצי"ב זצ"ל: "אין להם תקנה אלא להיות אבן ישראל" ❖ "שם" - במקום הפיזור והפירוד - "תהא קבורתכם!" ❖ בזמן שיש אחדות - מנצחים במלחמה ❖ מה אמר הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל לקיסר נפוליון? ❖ "ויהי בישורון מלך" - "יחד שבטי ישראל" ❖ "ויחן שם ישראל" - הזמן המתאים לקבלת התורה ❖ ההצלה של כלל ישראל - "לך כנוס את כל היהודים" ❖ כלל ישראל היו באותה שעה באחדות גמורה! ❖ "מחצית השקל" - להורות את בני ישראל על אחדותם ❖ "משלוח מנות" - להרבות אהבה ורעות בין איש לרעהו ❖ כשסועדים יחד - הם בשמחה וטוב לבב ופטורים מ"משלוח מנות"! ❖ הנתינה בפורים - בכדי להרבות האחדות ❖ התורה קיימת אצל כלל ישראל רק בזמן האחדות ביניהם!

**חמשה
עשר
בשבת**

ט"ו בשבט התבוננות בבריאה

פתח דבר:

ט"ו בשבט - ראש השנה לאילנות.

אכן עצי השדה מלבלים ופורחים, ודומה כאילו הבריאה כולה משמיעה שירה לפני הקב"ה. נראה שאין זמן מתאים יותר להתבונן בבריאה שסביבנו - בכל הדברים הנראים כה פשוטים מחד, אך בהסתכלות מעמיקה יותר נבחין כי חכמה עצומה טמונה בכל פרט ופרט.

במאמר הבא נעסוק מעט מזעיר בנפלאות הבורא ובחסדיו המרובים הסובבים אותנו בכל עת ושעה, בבחינת "מה רבו מעשיך", ובעזרתו יתברך נזכה שיעשו הדברים רושם ונטיעה בלבנו.

כפי מידת הנחיצות - כך מידת הזמינות!

נפתח בהערה נפלאה של ראש ישיבת אור ישראל הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל (דרכי מוסר מאמר לט"ו בשבט) וזת"ד:

כתוב בחובות הלבבות (שער הבחינה פרק ה): מעיון בפרטי הבריאה נראה כי ככל שהדבר נחוץ יותר כך באותה מידה הוא מצוי ומזומן לכל.

לדוגמא: מחצבי הכסף והזהב שאינם נחוצים כלל - נדיר למצוא כמותם על פני תבל, האבנים היקרות והיהלומים שאינם משמשים למאומה הם קשים אף יותר להשגה. לעומת זאת הדברים הנחוצים לחיי האדם נמצאים

פורים דיליה



בשפע ובזמינות לכל - הלחם שהוא הכרחי בכדי להתקיים ניתן למצוא ממנו בקלות יחסית, והמים החיוניים לאדם יותר מהלחם ניתן להשיגם בחינם בכל מקום כמעט, שלא לדבר על החמצן שאי אפשר רגע בלעדיו - הוא קיים בנגישות גמורה לכל אחד ואחד אף בלא שיצטרך להניע אבר! וכל זאת מדוע? מפני שמחסדי הבורא על בריותיו - שלפי מידת החיוניות של הדבר לחיי האדם כך יהא הוא קל וזמין יותר להשגה.

אמונה בה' ניתן להשיג בכל מקום!

הסבא מקלם זצ"ל היה אומר: כשם שנכון הדבר בגשמיות כן הם פני הדברים ברוחניות - ככל שהענין הכרחי ויסודי יותר כך הינו בר השגה יותר.

ולכן לצורך האמונה בהשם שהיא כמו אור לנשימה לנפש האדם, הטמין הבורא יתברך בבריאה חיזוקים לאמונה בכל מקום שאליו יפנה האדם את מבטו - לא משנה להיכן - תמיד יוכל לשאוב אמונה. וזאת מפני שאי אפשר לחיות אפילו רגע אחד בלי אמונה.

והגם שרואים אנו שלא כולם הם מאמינים, אין הדבר דומה אלא לאויר המצוי בשפע לכולם סמוך לדרכי הנשימה, אך יש אשר יעדיפו לסתום את האף בכדי לא לנשום...

וראה לשונו הזהב של החזון איש זצ"ל (אמונה ובטחון פרק א): "מדת אמונה היא נטיה דקה מעדינות הנפש, אם האדם הוא בעל נפש ושעתו שעת השקט חפשי מרעבון תאווני ועינו מרהיבה ממחזה שמים לרום והארץ לעומק, הוא נרגש ונדהם, כי העולם נדמה לפניו כחידה סתומה כמוסה ונפלאה. והחידה הזאת מלפפת את לבבו ומוחו והוא כמתעלף, לא נשאר בו רוח חיים בלתי אל החידה כל מעינו ומגמתו ודעת פתרונה כלתה נפשו ונבחר לו לבוא באש ובמים בשבילה, כי מה לו ולחיים אם החיים הנעימים האלו נעלמים ממנו תכלית ההעלם".

רק עיוור לא יראה את הקב"ה...

בשעתו התפרסמה בעיתונות הידיעה הבאה: איש החלל הרוסי אשר דרך על אדמת הירח אמר: "חפשתי את האלקים בכל השמים ולא מצאתיו"...

כשסיפרו זאת לגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל - הגיב על כך מיד: אם הוא לא מצא את האלוקים בארץ הרי שאינו רק פתי וכסיל אלא הוא פשוט עיוור שטחו עיניו מלראות, כי בכדי לראות את האלוקים אין צורך להגיע עד השמים, הוא נראה לעין כאן בארץ על כל צעד ושעל ועל כל נשימה ונשימה, ומי שבכל זאת אינו רואה - גם בשמים לא ימצא מאומה. כי אינו אלא עיוור ההולך באפילה!

מדוע המלאכים התנגדו לנתינת התורה לישראל?

הגמרא במסכת שבת (דף פח:): מתארת את אשר אירע כשעלה משה רבינו ע"ה למרום לקבל את התורה, וזה לשון הגמרא:

"אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל את התורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? אמר לו הקב"ה למשה: החזיר להן תשובה. אמר לפניו: רבונו של עולם מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו: אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה.

משה רבינו ע"ה השיב למלאכים: "אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה... "זכור את יום השבת לקדשו" - כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב מה כתיב בה - "לא תשא", משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה - "כבד את אביך ואת אמך" אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה - "לא תרצח" "לא תנאף" "לא תגנב", קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם? מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא".

ובאמת יש להבין מדוע המלאכים התנגדו לרעיון שהתורה הקדושה תינתן לכלל ישראל, הרי מן הסתם ידעו הם היטב כי טענותיו של משה

פורים דיליה

רבינו ע"ה הם אמת - וקיום התורה ומצוותיה אינו שייך לשרפי מעלה
אלא רק לבני אנוש!

אין צורך בתורה בכדי להכיר את הקב"ה!

נביא על כך את תירוצו של הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל בתוספת נופך:
המלאכים לא היו מעוניינים בתורה אלא שלטענתם לכלל ישראל אין צורך
בתורה, כי כל תכלית התורה היא להביא את האדם לדבקות בבורא, ולשם
כך עצם הבריאה וההתבוננות בה מסוגלות להביא את הנבראים להכרה
בבורא יתברך! מהיכן שלא תביט בעולם המופלא בו אנו חיים אפשר
להתפעל ולהכיר את הקב"ה - אם מהמזון, מבעלי החיים, מהצומח, וכל
שכן מהמכונה "עולם קטן" - האדם עצמו, מהגוף והנפש, בשביל זאת אין
צורך במתן תורה!

ומתוך התבוננות זו ניתן להגיע לדרגה מושלמת של קיום המצוות,
והראיה לכך: האבות הקדושים שהכירו מתוך הבריאה את הקב"ה שמרו
את כל תרי"ג המצוות של התורה ואפילו על תקנות החכמים כמו עירוב
תבשילין הם שמרו (עין יומא דף כח:), אף שלא ניתנה עדיין תורה.

ואם כן טענו המלאכים - אין כל חפץ במתן תורה לישראל שהרי ניתן
מכח האמונה להגיע להכרת הבורא יתברך ולקיים את כל המצוות קלה
כבחמורה.

על ידי התורה - העיניים נפתחות לרווחה!

משה רבינו ע"ה ענה להם באותה המטבע: "כלום יצר הרע יש ביניכם"!
כלומר - אילו היינו כמו האבות הקדושים אולי מספיקה היתה ההסתכלות
בבריאה על מנת להתקרב ולהכיר את הבורא יתברך וכך לקיים את התורה
ומצוותיה. אמנם יצר הרע - שאור שבעיסה יש בינינו והוא מטמטם את
הלב ומעוור את עינינו עד שטחו מלראות וכך לא ניתן להתבונן ולהתפעל
מפלאי הבריאה. ולכן זקוקים אנו לתורה הקדושה אשר על ידה נוכל לקדש

את עצמנו ולבטל על ידה את יצרנו הרע. ועל ידה יפקחו לנו העיניים לזכות ולהכיר את נפלאות הבורא יתברך!

מדוע דור המדבר התגעגעו לאבטיחים?...

על דרך זה יש לפרש את אשר אמרו בני ישראל במדבר (במדבר יא, ו): "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם - את הקשאים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים, ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו". ולכאורה יש להתפלא ולשאול: הרי מדובר בדור דעה שזכו לגילוי שכינה ואם כן מה להם לבכות ולהלין על שחסרים להם אבטיחים וקשואים בצלים ושומים.

ועוד מה המכוון ב"בלתי אל המן עינינו", הלוא אין לך דבר מושלם יותר מהמן שכל טעם של כל מאכל יכולים היו לטעום בו, מלבד מה שהעיד עליו הכתוב שם: "והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח", ואם כן אפוא מה צורך יש בשאר ירקות?

אבל יתכן לומר כי התרעומת של בני ישראל היתה על העובדה שנפשם הרוחנית יבשה ונעדרת מנפלאות הבריאה - על ידם יוכלו להכיר את חכמת ה', ו"בלתי אל המן עינינו" - היינו כי המן עם כל הניסים שבו היה הוא "לחם אבירים" - לחם של מלאכים (עיין יומא דף עה:). אשר אין בהם שום השתנות, וכך התמעטה להם האפשרות להתפעל בנפשם פנימה מחכמת ה' בבריאה. ואשר על כן התגעגעו לשפע המינים של הפירות והירקות וכך יוכלו לראות ולהתבונן בפלאי היצירה ונפלאות ה' יתברך ולהגיע לאמונה והכרה ברורה כי "אין עוד מלבדו"!

"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"

הנביא ישעיה אומר (מ, ט): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", ומבואר בפשוטו של מקרא שיש על כל אחד חיוב לפתוח את עיניו ולהתבונן ביצירה של הבורא וכך יוכל להתחזק באמונה וביראת שמים.

פורים דיליה



ידוע שהחזון איש זצ"ל העיד על עצמו שאם היה מקדיש מזמנו להתבונן בפרח ובכל סודותיו מסוגל היה להתעלף מרוב התפעלות - מהתבונה המופלאה הטמונה בו!

הדרך להגיע לאהבת ה' - על ידי התבוננות בבריאה!

כתב הרמב"ם זצ"ל בהלכות יסודי התורה (פ"ב ה"א - ב): "הא-ל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה ממנו, שנאמר: "ואהבת את ה' אלוקיך" ונאמר: "את ה' אלוקיך תירא". והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול".

מבואר מדברי הרמב"ם זצ"ל, שכפי מידת ההתבוננות והעיון בברואיו המופלאים של הקב"ה כך תהיה מידת אהבתנו ויראתנו אליו יתברך, וכך יגדל חשקנו להכירו ולהידבק בו.

נציג דוגמא: כאשר מבחינים אנו ב"שעון" מדויק עד להפליא השייך לאחת החברות המובילות והיוקרתיות, וניכר לעין כיצד כל הגלגלים המרכיבים את השעון מסתובבים ופועלים באופן מסודר ומוקפד עד מאיית השניה, מיד נכיר ונבין שהיצרן הוא בהכרח חכם ומקצועי מהשורה הראשונה, משום שבכדי לייצר כזו רמה של דיוק יש צורך בחשבון מדוקדק ובהרמוניה תואמת בין הגלגלים על מנת שכל המנגנון כולו יפעל כסדר ללא היתקלויות בין גלגל למשנהו.

כך באותה מידה כאשר אנו מתבוננים בכל בריאה ובריאה, כאשר חודרים לעומק בפרטיה ופרטי פרטיה כיצד הכל נברא בדיוק נמרץ לא פחות ולא יותר - אזי נוכל להיחשף למעט מזער מגדלותו של הקב"ה.

רבינו בחיי זצ"ל כותב בפתחה של שער הבחינה, שהדרך המתאימה ביותר להכיר את הקב"ה היא על ידי התבוננות בפרטי הבריאה, ובזה עוסק כל שער הבחינה שבספר חובות הלבבות!

ונעתיק מלשונו: "אמר המחבר: הואיל וביארנו בשער הראשון של הספר את דרכי החקירה של יחוד האלוקים בלב שלם, והואיל וההתבוננות בחכמה הנראית בברואי הבורא יתברך היא הדרך הקרובה ביותר לידיעת אחדותו האמיתית, לכן עלינו להסמיך את שער הבחינה אל שער היחוד".

ט"ו בשבט - הזדמנות להכיר את פלאי הבריאה!

אחד הימים הנעלים ביותר בשנה הוא יום "ט"ו בשבט" - בו יש לנו את ההזדמנות לעסוק בהתבוננות בבריאה המופלאה שבה אנו חיים וכך להכיר את הבורא יתברך.

שהרי ביום זה נוהגים כל עמך בית ישראל להרבות באכילת פירות - מינים ממינים שונים, כל מה שנותר לנו הוא רק לפקוח את העיניים ואת דרכי המחשבה לראות ולהתבונן בדרך יצירתם גידולם ושלימותם של כל פרי, כל אילן, כל פרח ובעל חי. אין יום מתאים יותר מיום זה - להתעורר מהתרדמה בה אנו שרויים ש"עולם כמנהגו נוהג". יכולים אנו לעצור ולחוש את כל הטוב אשר מדרך הטוב להיטיב ולהשפיע באמצעות ריבוי המינים השונים והססגוניים של הפירות והירקות וכלל הבריאה בשלל גווניה.

וכמו שכבר הזכרנו שדרך זו בעבודת השם היתה מצויה אצל אחד מן הראשונים כמלאכים הרי הוא רבינו בחיי זצ"ל בספרו חובת הלבבות ב"שער הבחינה", כן ראוי להזכיר ולהעלות על נס את אותה דמות מיוחדת של איש מופלא אשר עד לא מזמן חי בינינו - הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל אשר היה "חד בדרא" בנושא זה של ההתבוננות בדרכיה המופלאות של הבריאה.

והגם שאנו רחוקים מאוד מדרך חשיבה זו, אבל להיפטר בלא כלום אי אפשר. ועל כן נתתי אל לבי לציין כמה דוגמאות מדברי אותם גדולים על מנת שגם לנו אזובי הקיר תהיה איזו שהיא נגיעה של התפעלות מדרכי הבורא. וכך נוכל להרגיל את עצמנו לחשוב תמיד בצורה זו, וכך להתחזק באמונה ולהתקרב לבורא עולם.

"קליפת התפוח"

הנה לנו פרי העומד מוכן לאכילה ה"תפוח" - פרי עטוף היטב בקליפה האדוקה בו מסביב. הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל (ספר לב אביגדור עמ' פט) היה מונה חמש נקודות מופלאות רק ב"קליפה של התפוח":

א) התועלת שבקליפה היא להגן על האוכל שבתוכה, כי תיכף כשמסירים אותה - בתוך דקות מספר, מתחיל פנים התפוח להירקב ולהשחיר, לעומת זאת - עם הקליפה, יכול התפוח להשאר טרי ועסיסי זמן רב.

ב) הקליפה ספוגה בשמן כפי שידוע לכל מי שעוסק בתעשייה, הטעם בזה בכדי להגן על הפרי מן המים שלא יחדרו לתוכה, וטבע השמן לדחות את המים. ולכן גם בימי גשם - הפרי אינו מתקלקל וטריותו נשמרת.

ג) מראה הקליפה כלפי חוץ - כמו מכריז הוא על מצב בשר הפרי. אם הקליפה ירוקה, סימן הוא שעל התפוח לינוק עדיין מהעץ ועדיין אינו מוכשר לאכילה, רק כאשר הפרי בשל היטב - נהפכת הקליפה לאדומה וקורצת, כמו מכרזת היא: בואו וקחוני!

ד) יתירה מזו: כל מציאות הקליפה היא בכדי לעורר באדם תאוה לאכול את הפרי, כי בהיעדר קליפה קיימת פחות תאוה לאכול את מה שבתוכו, והקליפה משמשת כמו לבוש נאה של האדם.

ה) עוד יש להוסיף: לקליפה יש ריח ערב, כידוע שעיקר ריח הפירות מצוי בקליפתם ולא בגוף הפרי. גם זה בכדי לקרוץ לאדם ולמשוך אותו שיבוא ויטול את הפרי.

אין ספק כי חכמה רבה ספונה רק בקליפת התפוח, אך נסתפק בחמש נקודות אלו. (וע"ש בספר שהאריך מאוד, והביא עוד דוגמאות רבות נפלאות ממש).

עתה נתאר לעצמנו אותנו, נכנסים למכולת על מנת לקנות דבר אוכל מסוים, ובעל המכולת הטמין את האוכל בתוך קופסה בכדי להגן עליו



מקלקול ימים רבים, והקופסה מדיפה ריח טוב ונעים, וכאשר האוכל היה מוכן לחלוטין - צבעו השתנה בכדי שנדע זאת. כמה היינו מתפעלים מאותו בעל מכולת אשר יצר המצאות ופטנטים קסומים - הכל בשביל שאנו הרוכשים יערב ויבושם לנו.

זוהי בדיוק ה"קליפה של התפוח"!

תכונות וסגולות התפוח

כל מה שהזכרנו עד כה הוא רק הנפלאות הטמונות בקליפת התפוח כאשר עוד לא דיברנו על מעלותיו של התפוח עצמו על שלל הויטמינים והמינרלים שהוא מכיל בתוכו.

ידוע שאכילת התפוח היא תרופת פלא להרבה בעיות עיכול ומחלות הקיבה, היא גם עוצרת שלשולים ומעוררת את התאבון, מינרלים רבים ושונים קיימים בפרי וכן ויטמין "סי" - אשר מסייעים לטיפול בדיכאון, התפוח גם מנקה את הדם והוא מומלץ כמנת פרי עבור חולים סוכרתיים. הוא גם מוריד את רמת הכולסטרול.

אפילו לריח התפוח יש שלל סגולות - הוא מונע מיגרנות קשות וכיוצא בזה.

יש פתגם מפורסם בעברית: "קח בכל יום תפוח, ותן לרופא לנוח"!!!... יתירה מזאת: הרי התפוח אינו הכרחי כלל לחיי האדם, אלא פשוט הקב"ה רצה להעניק לנו תענוג נפלא בבחינת "להחיות בהם נפש כל חי", וכל זה מחסדיו יתברך.

פרשה מיוחדת לעצמה ההבנה של מבנה גוף התפוח עצמו - על חלקיו השונים - הקליפה, הבשר, הגרעינים שבו וההרמוניה שביניהם - אשר גם בזה יש חכמה רבה עד למאוד.

כל התכונות המופלאות הללו של התפוח נודעות לו לאדם ללא שישקיע התבוננות והעמקה רבה, כמובן שקיימות בו מעלות וסגולות רבות נוספות.

פורים דיליה

כל מי שרק פותח את הראש מבין ומשיג מהחכמה העצומה של הבורא בפרי אחד, כך בודאי יברך מתוך כונה אמיתית ויתן שבח והודאה למלך העולם - "בורא פרי העץ"!

מי שמרגיל כך את מחשבתו הרי הוא מתדמה לאברהם אבינו ע"ה שהסתכל והתבונן בבירה וראה סדר נפלא, וכך זכה להכיר את בעל הבירה. וכדאיתא במדרש רבה (פרשת לך לך פרשה לט): "אמר רבי יצחק: משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר: תאמר שהבירה זו בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו: אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר: תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג? הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו: אני הוא בעל העולם"!

ה"דשא"

נתפוס דוגמא נוספת: הדשא על צורותיו השונות, יש בו תכונות מועילות רבות.

- (א) הדשא ממעט את חום היום, כי מטבעו הוא בולע את החמימות אל תוכו ומאיזך הוא אינו פולטו שוב.
- (ב) הוא גם מוציא קילוח דק של רטיבות לאויר וכך הוא גורם לו לקירור וריענון תמידי.
- (ג) שומר על האדמה שמתחתיו שלא תיעשה בוצית מהגשמים, וגם שלא תתפרק ותיעשה אבק הנישא ברוח.
- (ד) נושא בתוכו את מי הגשמים שלא ינגרו אלא יתעכבו במקום וכך הם יבלעו אט אט בינות לשורשי העשבים.
- (ה) נותן מראה יפה ירוק ומרענן לאדמה.
- (ו) מדיף ריח טוב ונעים אל הסביבה.
- (ז) משמש את הבריות כמו מזרן טבעי - עליו נוח לשכב, לשבת או ללכת.
- (ח) נאכל על ידי בקר וצאן, וכך נוצרים לאדם מטעמים - חלב גבינה ובשר.

הרי לנו התועלת הרבה והחכמה המופלגת שטמונים בדשא, למרות שהוא נדרס על ידינו ביומיום בלי שימת לב כלל...

וכן על זה הדרך ניתן לראות את פלאי הבריאה המונחים בכל דבר ודבר, אלא שאם לא נעצרים לרגע של מחשבה - לא נבחין שהכול נברא עבורנו בתכנון מדויק!

ה"שלכת"

דוגמא נוספת: ה"שלכת".

התופעה המוכרת שבימי הסתיו לקראת בואו של החורף באילנות רבים נושרים כל העלים והם נשארים כמו מיותמים, מה שנראה במבט ראשון כמו "דבר לא נחמד" עבור האילן.

אך הטעם בזה הוא: כאשר שורר קור גדול, האילן זקוק למנה גדולה יותר של קרני שמש, כיון שבשמש יש תכונות רבות ואלו מצויים בעיקר בימות הקיץ, והם המקיימות את כל החי והצומח, ועל כן בכדי שקרני השמש המעטים שישנם בימי החורף יוכלו לחדור ולהגיע עד לגזע ולענפים, העלים נופלים וכך האילן נותר חשוף לקרני השמש. ואילו העלים היו נשארים במקומם והאילן לא היה זוכה לחשיפה הראויה לשמש - הקור החזק של ימי החורף היה גורם לו למות ולהתייבש.

נמצא אפוא שהמתבונן בדברים הללו, במקום לחשוב איזו מין "קללה" היא זו, שכל העלים נופלים והעץ נראה כמו פשט את יופיו ועטרתו, יראה בזה חסד גדול מאת הבורא יתברך שאילולי ה"שלכת", העץ לא יכול היה להתקיים!

ה"שלג"

ננקוט עוד דוגמא: ה"שלג", אשר לכאורה מה תועלת יש בו?

פורים דיליה



אמרו חז"ל במסכת תענית (דף ג:) "אמר רבא: מעלי תלגא לטורי כחמשה מטרי לארעא". הרי שחז"ל בדקו את תועלתם של המטר והשלג, והם מצאו שאף על פי שהמטר יש בו ברכה מרובה, וכפי שמופיע בחז"ל במקומות רבים, מכל מקום בשלג יש תועלת מוכפלת פי חמש!

בגמרא לא התפרשו הדברים, אך מעט מכוונתם של חז"ל ניתן ללמוד מתורתו של הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל:

הנה נאמר בתהלים (קמז, ט): "הנותן שלג כצמר כפור כאפר יפזר". אם נבחן את הצמר נראה שהבגדים העשויים ממנו מחממים יותר משאר הבגדים העשויים מפשתן, צמר גפן, קנבוס וכדומה. והטעם בזה: כי שערות הצמר הן עקומות ועקושות מאוד, עד שהאוויר ביניהם כמו כלוא הוא בין העקמומיות של סיבי הצמר, ואין חום הגוף יוצא מהן ולא הקור השורר בחוץ נכנס דרכן.

והנה גילה לנו המקרא שכסגולת הצמר יש גם בשלג, אלא שבשלג יש פלא גדול שהוא כמין צמר העשוי מן המים, והוא שקשקות השלג הן קלות מאוד, והן אינן ישרות ופשוטות אלא כל קשקשת עשויה בליטות בליטות ובעקמומיות וכיפוף. ומפני כך כשנופלים פתיתי השלג הקלים העקומים והמפותלים זה על גבי זה נוצרת כעין "שמיכה" על פני האדמה הנראית ממש כמו כר של צמר.

כיסוי זה יש לו תפקיד חשוב מאוד: הוא מחזיק את חום האדמה בתוכו בכדי שלא יצא ויתכלה, והוא גם מונע את הקור לחדור לאדמה. ובזה יש תועלת רבה בשמירת האדמה שתחתיו, כי האדמה מלאה בשורשים וזרעים, שמהם יצמחו הדשאים וצמחי השדה בסוף החורף, ומרוכזים בה גם תולעים ונמלים רבים אשר עבודתם נחוצה לתועלת האדמה ללחלח אותה ולעבדה, וגם חית השדה נחבאת בחוריה בתוך האדמה. ובהיעדר השלג - בתנאי כפור שכאלו באים הקור והקרח וממיתים את השורשים וכל מה שנחבא באדמה.

והנה אחרי שפוסק השלג מלרדת, כאשר השמש זורחת מעט, נימוח החלק העליון מן השלג, וכאשר שוב תיעלם השמש אותו חלק עליון נעשה לגליד קרח דק, והשלג מתכסה בו, ותחתיו עומד השלג הרך בבטחה להגן על האדמה.

כל זאת גילה לנו המקרא - "הנותן שלג כצמר"!

אמנם השלג משמש לא רק כשמיכה וככסוי ליקום, אלא אט אט עם הפשרתו הוא משקה את האדמה שמתחתיו - משל לכסוי נפלא שאדם מתכסה בו והוא גם ראוי לאכילה, ומפעם לפעם טועם ממנו המתכסה.

ותפקידו של השלג להשקות את האדמה, לא כמו הגשם אשר רק מקצתו מחלחל לאדמה, ורובו ניגר אל תהום הקרקע ואל הנחלים, לעומתו השלג עומד במקומו ומפעפע באיטיות עד שכולו נבלע אל האדמה. ואפילו על גובה ההרים ששם האדמה נמצאת בשיפוע רב, השלג עם תכונותיו מצליח להשקות גם את החלקים הגבוהים הללו.

הרי זכינו להבין מהו הדמיון בין השלג לצמר, והתועלת המיוחדת שישנה בשלג לחמם ולהגן על השרשים הזרעים ובעלי החיים, ובהשקייתו של האדמה.

בעלי החיים

רבות יש להתבונן בבעלי החיים, כי בכל אחד ואחד קיימת חכמה מושלמת, וניכר כי הם מעשי ידיו של בורא העולמים. ונציין רק כמה דוגמאות:

התנין: נוהג הינו לבלוע אבנים כבדות אל תוך גופו, המכוון בזה הוא בכדי שיהיה לו כובד רב וכך לא יסחף עם הזרם של הנהר בו הינו חי. הפלא הוא, שהתנין יודע בדיוק כמה אבנים עליו לבלוע בשביל לא להכביד על גופו יותר מדאי...

פורים דיליה



הדג: הגאון רבי יצחק אברבנאל זצ"ל אומר שכאשר פותחים את כריסו של הדג ניתן להבחין במעיו בדגים קטנים אשר נבלעו על ידו, הפלא הוא שתמיד הם מונחים כשהראש שלהם כלפי הזנב של הדג הבולע, כאשר לכאורה מדרך הטבע צריך היה להיות ההיפך, כי הדג רדף אחריהם והם ניסו לברוח עד שהשיג אותם ובלע אותם, ואם כך הזנב של הנבלעים אמור היה להיות בחלקו האחורי של הבולע?

ומסביר האדמו"ר מאוסטרובצא זצ"ל שבהכרח הדגים שנמצאו בגופו של הדג הם לא אלו אשר רדף אחריהם לטורפם, אלא אחרים הם אשר תוך כדי רדיפתו נבלעו להם בתוך לוע הדג. ומדוע זה כך?

מסביר האדמו"ר זצ"ל: לדגים הקטנים יש סנפירים וקשקשת, אילו היה הדג בולע אותם דרך הזנב הם היו נפתחים והדג הגדול היה נחנק, אך כאשר הם נכנסים דרך הראש הסנפירים והקשקשים מתכווצים ואינם מזיקים!

הזבוב: יש לו כמין דבק ברגליו, ובאמצעותו הוא יכול לטפס על התקרה והקירות בלי שיפול. לעתים הזבוב נראה כמו מחליק ומחכך את רגליו זה בזה, הדבר אינו ידוע אך הסיבה היא משום שנדבק בהם לכלוכים רבים והדבק אינו יעיל, ולכן הוא "משחיז" את רגליו וכך הוא יכול לחזור לעבודה...

הנמלה: בגלל התכונה המיוחדת שלה שהיא אוגרת אוכל לימות החורף, היא מסוגלת לשאת כובד כפול מכובד גופה מה שלא יכול לעשות שום בעל חי אחר.

ניתן לראות שכאשר הנמלה לוקחת גרעין חיטה, היא נוהגת לחתוך אותו לחתיכות. הטעם - כדי שאם ירד גשם הגרעין לא יצמח מחדש שוב.

כאשר היא פוסעת מופרש מגופה מין חומר ריחני שרק הנמלות מזהות, כך יודעות הם את הדרך חזרה לקן, לעתים ניתן להבחין בשתי שבילים

של נמלים המצטלבים יחד ואחר כך נפרדים, ובכל זאת כל נמלה יודעת היכן הוא השביל שלה - באמצעות הריח המוכר. וזה דבר פלא!

על אדם להרגיל את עצמו להתבונן בפלאי הבריאה!

על זה הדרך אפשר להתבונן בכל בריאה ובריאה ולראות בחוש את נפלאות הבורא יתברך, על ידי זה תתחזק אמונתנו בו וכך נוכל להתקרב אליו יותר ויותר.

רבי אביגדור מילר זצ"ל נהג לומר בועדים שלו שאדם יכול להתרגל לחשוב בצורה כזו - על ידי שיחפש חמש תכונות מועילות בכל פרי או ירק שיבחר. כמובן שכהתחלה יש ללמוד היטב את "שער הבחינה" בספר חובות הלבבות.

זאת היא עבודת היום של ט"ו בשבט!

ט"ו בשבט סבר פנים יפות

יום חמישה עשר בשבט הוא יום המצריך מאתנו התבוננות מיוחדת, בכוחו של יום נעלה זה לגרום לנו להשקפה ובחינה חדשה של הנהגותינו ואורחות חיינו.

הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל בספרו דרכי מוסר (דרוש לט"ו בשבט) העלה רעיון נחמד בענין ט"ו בשבט ממנו ניתן ללמוד גם הלכה למעשה בהנהגת האדם:

הקב"ה ברא הרבה אילנות טובות הנושאים עליהם כל מיני פירות משובחים לאין ספור והכל בכדי להחיות בהם נפש האדם. ולא זו בלבד - בהתבוננות פשוטה ניתן להבחין כי קיימים סוגים רבים ושונים של פירות וירקות המובדלים זה מזה בטעמם וריחם, בצבעם ובצורתם, ביניהם צבעים מרהיבי עין ומשובבי כל נפש וכלשון הפסוק (בראשית ג, ו): "טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים".

אילנות טובות - ליהנות בהם בני אדם

יש לשאול הרי שום דבר לא נעשה במקרה - ואם כן לשם מה ברא הקב"ה את הפירות והירקות הלא האדם יכול להתקיים בלחם ומים בלבד, גם אילו נבין לשם מה נבראו סוגים בודדים, לצורך מה נבראו מינים ממינים שונים, וכל פרי כידוע - ספונה בו חכמה ויצירה נפלאה. ועוד הגדיל בורא

פורים דיליה

עולם - לתת לפירות השונים צבעים ססגוניים וצורות נאות, מהי המטרה בזאת?

התירוץ הוא: הקב"ה הוא הטוב ומדרך הטוב להיטיב, ורצה הוא להסב לבני האדם הנאה ועונג, בין מריבוי הפירות, ובין מצבעם ריחם וטעמם. וכן נוסח שטבעו חכמים בברכת האילנות: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם - שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם" - כלומר כל הבריאה המגוונת והנפלאה נבראה לתכלית אחת - ליהנות בהם בני אדם! על ידי ההתבוננות בצבעים השונים וביופי המיוחד של כל פרי ופרי ועל ידי טעימת טעמם הנפלא - נגרמת לאדם קורת רוח מיוחדת, זוהי תכלית בריאתם - ליהנות בהם בני אדם.

חייב אדם ללכת בדרכי הבורא

הלימוד המעשי מכל זאת הוא פשוט ונפלא:

בפרשת כי תבוא ישנה מצות עשה מדאורייתא של "והלכת בדרכיו" (דברים כח, ט). וספר החינוך (מצוה תרי"א) מבאר שורשה וענינה, וז"ל:

"ואמר זכרונם לברכה בפירוש זאת המצוה: מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון וכו'. והענין כולו לומר שנלמד נפשנו ללכת בפעולות טובות כאלו ומידות נכבדות אשר יסופר בהם יתברך, על דרך משל לומר שמתנהג במידות טובות אלו עם בריותיו, כלומר שהן המידות המעולות שמתנהג בהן עם בריותיו. ויש לנו ללמוד ולעשות כל דרכינו בדמיונו".

וכך פוסק גם הרמב"ם זצ"ל בהלכות דעות (פ"א ה"ה - ו) וז"ל: "ומצוין אנו ללכת בדרכים אלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים, שנאמר: "והלכת בדרכיו". ועל דרך זה קראו הנביאים לא-ל בכל אותן הכנויין - אך אפים ורב חסד, צדיק וישר, תמים גיבור וחזק וכיוצא בהן, להודיע שאלו

דרכים טובים וישרים הם, וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות כפי כוחו".

חייב הארת פנים לזולת - מצד "והלכת בדרכיו"!

ואם בדרכיו של הקב"ה עסקינן הרי בוודאי למדים אנו מריבוי הפירות הצבעים והצורות שהעניק לנו כאן בעולם, כי דרך הבורא יתברך להעניק לנו "הארת פנים" מיוחדת בשלל הצבעים והגוונים. ומקרא מלא דיבר הכתוב בפרשת נשא (במדבר ו, כה): "יאר ה' פניו אליך" ופרש"י זצ"ל: "יאר ה' פניו אליך - יראה לך פנים שוחקות פנים צהובות".

ואם זו דרך הנהגתו עם עולמו - עלינו להידמות לו ולהסביר אף אנו פנים לזולת!

חייב זה הוזכר בדברי הרמ"ק זצ"ל בספרו תומר דבורה (פ"ב, ז), וז"ל: "פניו תהיינה מאירות תמיד, ויקבל כל אדם בסבר פנים יפות".

זהו המקום אפוא להרחיב את היריעה בענין של "מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", האם חייב יש בדבר, מהו האופן הראוי לקיים זאת, מה המה מעלות מידה זו ולהיפך - הפסדיו של מי שלא אימץ לעצמו לקבל כל אדם בסבר פנים יפות.

ממצות גמילות חסד - לקבל בסבר פנים יפות

ולפי מה שכתבנו נמצא שהדבר נכלל במצות עשה דאורייתא של "והלכת בדרכיו" ומי שאינו מאיר פנים לזולת הינו מבטל מצוה מן התורה!

כך יש להוכיח גם מדברי הגמרא במסכת סוכה (דף מט:): "ומה ה' אלקיך דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך", ודרשו שם חז"ל "אהבת חסד - זו גמילות חסדים".

שאל הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל וכי היאך אפשר לומר שכל מה

פורים דיליה

שהקב"ה דורש מעמנו הוא לגמול חסד, הרי ישנם עשירים בעולם אשר אינם זקוקים למאומה ואם כן איך אפשר לגמול חסד איתם?

השיב הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל: אפשר לגמול חסד גם עם עשירים - על ידי סבר פנים יפות!

"טוב המלבין שינים לחבירו - יותר ממשקהו חלב"

וכבר דרשו חז"ל במסכת כתובות (דף קיא:) על הפסוק (בראשית מט, יב): "ולבן שיניים מחלב" - "טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב".

נתבונן מעט ונתאר לעצמנו: בימים הקפואים בעיצומו של החורף, עומד אדם בדלת בית הכנסת ומגיש לכל הנכנס - כוס חלב חם על מנת להשיב לו את נפשו. כל אחד אומר לעצמו - איזה בעל חסד ובעל מידות הוא אותו אדם. על כך אמרו חז"ל בחכמתם: המסביר פנים לחבירו ומחייך אליו, הוא עושה עמו חסד גדול יותר מאותו אדם המרווה את צימאונו בחלב.

ונראה להסביר מעט את תועלת העניין של הארת הפנים לזולת: פעמים רבות - לבם של האנשים מלא בדאגות, הם נושאים עמם מטען של צרות או שסובלים הם מלחצים וכדומה, וכאשר בא אדם ומסביר להם פנים - עצם ההתייחסות הלבבית משפרת להם לאין ערוך את ההרגשה!

התפרסם פעם מקרה בו אדם אשר מרוב יאושו כבר קיבל החלטה לשים קץ לחייו, ורק בגלל ברכת בוקר טוב נלבבת מאדם אשר לא הכירו - הוא נמנע ממעשהו הנורא. בזה נבין את הקביעה ש"אין לך חסד גדול מזה"!

וכבר דייקו המפרשים מהמשנה באבות (פ"א מט"ו): "שמאי אומר: והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", אילו המאמר היה נאמר מפי הלל הזקן עלולים היינו להניח שמדובר רק במידה טובה מבית מדרשו של הלל שהיה מקרב את כולם, אך דוקא שמאי אמר את הדברים ללמדך שזה חוב גמור ולא מדובר במידת חסידות.

למרות השקיעות בתורה - לא לשכוח את הזולת!

עתה נעבור לחלק המעשי של מצוה זו, נעלה על שלחן מלכים - פרטים חשובים באופן קיומה, כגון למי וכיצד יש להאיר פנים, ומהו העיתוי הנכון לכך.

כבר הזכרנו את המשנה באבות (פ"א מט"ו): "שמאי אומר: עשה תורתך קבע, אמור מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות".

ראשית כל עלינו להבין מהו החיבור בין כל הדברים שהוזכרו במשנה, מהי השייכות בין ההנהגה של "עשה תורתך קבע", "אמור מעט ועשה הרבה" ו"הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות". על פניו נראה כי מדובר בשלוש הנהגות חשובות אך ללא כל קשר ביניהם.

עמד על כך בספר אור הישר, וביאר - שמאי רצה ללמדנו יסוד בהנהגה: האדם צריך להיות קבוע בתורתו בבחינת "עשה תורתך קבע", למעט בדיבורים ולדבוק במעשים, אבל העושה כך עלול דוקא מתוך דבקותו בתורה ובמעשים טובים להסתגר בתוך ד' אמותיו וכך להיות פרוש מכל הוויות העולם - ואז הוא מסוגל לאבד את הרגישות לזולת. על כן בא שמאי והוסיף: אכן התורה צריך לעשותה קבע ולהשקיע בה את כל מאווייו וכוחותיו, אך בד בבד, לא לשכוח - "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" - לדעת תמיד את האיזון הנכון בין השקיעות בתורה לחיובים שבין אדם לחברו.

הגדלות של רבן יוחנן בן זכאי

שילוב זה בין הגדלות בתורה להסברת פנים לזולת מצינו בגמרא במסכת סוכה (דף כח.) שם מתוארת גדלותו ושקידתו העצומה בתורה של רבי יוחנן בן זכאי:

"אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי - מימיו לא שח שיחת חולין, ולא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא קדמו אדם בבית המדרש, ולא

פורים דיליה



ישן בבית המדרש - לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא הרהר במבואות המטונפות, ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא, ולא מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה, ולא פתח אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו, ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם, ולא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערבי יום הכיפורים".

ממשיכה הגמרא לתאר את ידיעותיו של רבן יוחנן בן זכאי בכל חלקי התורה: "אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי - שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים משלות כובסין משלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - היות דאביי ורבא".

נורא נוראות למתבונן - איזו גדלות בתורה ואלו השגות רמות ונפלאות בן אנוש מסוגל להשיג. אך מה סמלי הדבר - שמדובר באותו רבי יוחנן בן זכאי אשר עליו איתא במסכת ברכות (דף יז.) כהאי לי שנא: "אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי - שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק!"... זוהי התובנה העולה ממשנתו של שמאי: צריך להיות שקוע כל כולו בתורה, אבל אף על פי כן - הוי מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות!

"הוי מקבל את כל האדם" - כל בן אנוש

מפרשי המשנה עומדים על כך שלא כתוב "הוי מקבל את כל אדם" אלא "את כל האדם" - בה"א הידיעה. והמכוון בזה כידוע דאיתא ביחזקאל (לד, לא): "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", ודרשו חז"ל במסכת יבמות (דף סא.): "אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם". אך כתבו שם התוספות (ד"ה ואין) בשם רבינו תם זצ"ל שאכן אדם - קרויים דוקא בני ישראל, לעומת זאת "האדם" - גם עכו"ם בכלל.

ונמצא אפוא שהציווי "הוי מקבל את כל האדם" - כולל גם גויים, שיש להאיר ולהסביר להם פנים.

ראיה לדקדוק זו הביא בספר מכתב מאליהו (ח"ד עמוד 246): כתוב במשנה במסכת גיטין (דף סא.) "ושואלין בשלומן (של הנוכרים) מפני דרכי שלום". וביאר רש"י זצ"ל: אף על פי שמטיל על הנכרי שם שמים כי שלום הוא שמו של הקב"ה. וכך נפסק להלכה ברמב"ם בהלכות ע"ז (פ"י ה"ה): "ושואלים בשלומם ואפילו ביום חגם מפני דרכי שלום".

חייב להסביר פנים גם לעוברי אורח

יש ראשונים אשר דנו שמהלשון "הוי מקבל את כל האדם" היה במשמע שהחיוב להסביר פנים נאמר רק כאשר מארחים את האדם ואז יש לקבלו בסבר פנים יפות. אך בהמשך דבריהם הסיקו שהחיוב נאמר בנוגע לכל אדם בכל מקום - ברחוב ובבית, וכן כתב הרמב"ם זצ"ל בפירושו על משנה זו.

ועיין לשון הרא"ש זצ"ל בארחות חיים (אות נ"ז): "אל יהיו פניך זעומות נגד עוברים ושבים, וקבל אותם בפנים מאירים". ודייק מדבריו בספר שפתי חיים (מידות ועבודת ה' ח"א עמוד שיד) שגם בלכתו בחוצות העיר יש להאיר פנים אל מול כל אדם שעובר נגדו.

ל"כל האדם" - גם למי שלא נחמד לחייך אליו

עוד דייקו המפרשים את הלשון "הוי מקבל את כל האדם", תיבת "כל" באה לרבות שיש להסביר פנים גם לאותם אנשים אשר האדם מטבעו אינו שש לעשות זאת, כי לאדם חשוב או תלמיד חכם או לסתם אדם חביב ונחמד קל מאוד לחייך, אבל לטיפוס טורדני או לבעל גאווה או לאדם שפניו חמוצות - לא קל להאיר פנים - גם על אלו המשנה באה ללמדנו "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"...

קח את הסוסים והעגלה ותארח אותם בביתך...

ידוע שהאחים הקדושים - רבי אלימלך זצ"ל ורבי זושא זצ"ל ערכו גלות

פורים דיליה



במשך כמה שנים, הם עברו מעיירה לעיירה תוך שהם לומדים ומפיצים תורה ללא שהיה ברשותם לחם לאכול ובגד ללבוש.

פעם הגיעו לעיירה "לודמיר", כאשר התדפקו בביתו של גביר העיירה הוא לא קיבל אותם בסבר פנים יפות וסירב להכניסם לביתו בטענה שאין זה מכבודו לארח זוג עניים בביתו...

מאיך יהודי אחר מאנשי העיירה עני מרוד, הסכים לארח בביתו את האחים בשמחה וברצון...

לימים כשיצא שמם בעולם ונודעו כצדיקי עולם, רבים התדפקו על דלתותיהם לבקש הדרכה וברכה. החסידים קנו להם עגלה מהודרת רתומה לסוסים חזקים, והם המשיכו לנוע מעיר לעיר להפיץ תורה.

ויהי היום הם הגיעו שוב לעיירה "לודמיר", כשהגיע דבר בואם של שני האחים החשובים לאוזניו של גביר העיירה - יצא לקראתם והזמין להתארח בביתו, אמרו לו שני האחים הקדושים: במטותא ממך יכול אתה לארח את העגלה והסוסים, אנו נתארח אצל היהודי העני אשר גר בבקתה דלה בקצה העיירה...

העשיר שלא הבין את פשר תשובתם נזקק להסבר נוסף: הלא אנו לא השתנינו במאומה, אמרו לו, נשארנו אותם שני אחים אשר היינו בביקור הקודם בעיירה, מה נשתנה אם כן שכעת אתה יוצא לקראתנו ומבקש להכניסנו לביתך? אין זה אלא משום שברשותנו עגלה מפוארת וסוסים מהודרים, קח את הסוסים והעגלה ותארח אותם בביתך...

"אינני מכיר - זה היה אורח"...

מסופר על הגאון רבי צבי חנוך מבנדין זצ"ל: בעיצומה של אסיפת רבנים חשובים שהתקיימה בביתו נכנס לשם אדם מבחוס, הרב זצ"ל קיבלו בסבר פנים יפות ואף קרא לרבנית להגיש כיבוד לאורח היקר. הרבנית נכנסה כשבידה מגש עם תקרובת לכבוד האורח.



הרבנית התמלאה בסקרנות מי הוא אותו אורח נכבד אשר הרב כל כך דאג לכבודו באמצעה של אסיפת הרבנים. לאחר שהלך האורח ונסתיימה האסיפה, נכנסה הרבנית אל חדר הרב והתעניינה מי הוא האיש. השיב לה הרב: "אינני מכיר - זה היה אורח"...

ללמדנו שצריך לקבל בסבר פנים יפות - לא רק בעל מעמד או איש חשוב ונושא משרה כל שהיא, אלא כל אורח באשר הוא...

צריך לקבל כל אחד כמו את גאון הדור!

כיוצא בזה מסופר: תלמידים שהו בבית הגאון הגדול רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. אחד מהם הסתכל מהחלון ונדמה היה לו כי מרן הרב מבריסק זצ"ל עולה במדרגות הבית, הזדרז התלמיד והכריז: "רבינו - הרב מבריסק עולה עתה לבית". מיד נחפז רבי איסר זלמן זצ"ל ללבוש את מעיל השבת שלו לכבוד האורח הדגול ויצא במרוצה אל המדרגות בכדי להקביל את פניו.

עד מהרה הובררה הטעות - האיש היה אדם פשוט, שבמראהו החיצוני אומנם דמה מעט לרב מבריסק זצ"ל...

אולם למרבה פליאתם של התלמידים - יראת הכבוד וההתלהבות של רבי איסר זלמן זצ"ל לא פגה ולא חלפה, והוא המשיך להתנהג כאילו מתארח אצלו הרב מבריסק זצ"ל בכבודו ובעצמו, הוא הכניסו בכבוד גדול לביתו, הושיבו בראש השולחן, ושאל אותו בהכנעה ובכבוד: "במה אוכל לכבד את האורח החשוב, שמא יטול ידיו לסעודה, ואם לאו איזו שתיה אגיש לכבודו"...

האורח נדהם והתנצל: חלילה לו לרבינו לטרוח בשבילי, עומד אני להשיא את בתי, ובכוונתי לנסוע בקרוב לחוץ לארץ על מנת להשיג כספים עבור "הכנסת כלה", מטרת ביקורי היא אפוא לבקש המלצה מאת מעלת כבוד תורתו.

פורים דיליה



תיכף ומיד ומתוך יראה וכבוד נטל רבי איסר זלמן זצ"ל גיליון נייר ועט וערך מכתב חם ונלהב למען האיש. כאשר קם היהודי לעזוב את הבית כשהמלצה בכיס מעילו - עמד רבי איסר זלמן זצ"ל ללוותו וירד עמו את כל מדרגות ביתו עד לרחוב.

כאשר חזר שאלוהו בני ביתו ותלמידיו בתמיהה רבתי: עבור יהודי פשוט כל כך למה?

השיבם רבי איסר זלמן זצ"ל: באמת מצות הכנסת אורחים - מצוה גדולה היא, וכן המצווה לקבל בסבר פנים יפות את כל אדם מישראל - יקרה וחשובה היא עד מאד, עד שמן הנכון היה ראוי להתנהג עם כל אדם מישראל - יהיה מי שיהיה כמו עם תלמיד חכם מופלג, וכדרך שכיבד אברהם אבינו את אורחיו המלאכים בעת שחשבים לערביים, אלא מאי - המשיך רבי איסר זלמן זצ"ל ואמר: בעוונותינו הרבים נעשו המצוות מזולזלות בעינינו ומתוך כך באים אנו לידי אפליה בין יהודי אחד למשנהו, אולם עכשיו כאשר סיבבה בידי ההשגחה העליונה, והכנתי את עצמי לקבל את פניו של גאון הדור ולחלוק לו כבוד מלכים - האם עלי לחדול מן הכוונה הטהורה לקיים מצוות הכנסת אורחים בכל ההידורים, אך ורק משום שהאורח הינו יהודי פשוט!?

"בסבר" פנים יפות

עוד יש לעמוד על לשון המשנה - "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" - לכאורה ראוי היה לכתוב "הוי מקבל את כל האדם בפנים יפות" - מה כוונת התנא במילה "בסבר"?

ומפרש המאירי זצ"ל על אתר: ב"סבר" מלשון סבור - דהיינו, כי לפעמים אין לאדם מצב רוח מרומם, ונוכחותו של זולתו בקרבתו היא עליו רק לטורח, בכל זאת מצווה הוא לעטות מסכת של פנים יפות בכדי שזולתו יהיה "סבור" שהוא מחבבו והינו חפץ בקרבתו.

הסבא מקלם זצ"ל הוסיף: חובה להסביר פנים יפות אף כאשר האדם בפנימיותו עצב - הטעם להעמדת פנים זו כי גם אם הוא שרוי בעצבות אין על מי שבקרבתו לסבול מהזעפת פניו.

הוראה זו אין כמוה מעשית בחיי היום יום: נניח שהיה לך יום קשה במקום העבודה או בכולל, אתה שב לביתך, כמובן שאין לך מצב רוח לחייך לאשתך ולבני ביתך. אך עצור מעט והתבונן - כשאדם סר פנים וזועף - לא נעים לחיות בסביבתו, וכי מה הם אשמים שעבר עליך יום קשה? ההנהגה הנכונה שלך היא לאמץ ולעטות סבר פנים יפות - שלא יראו על פניך שום סימן של עצב.

ודרך אגב: כאשר תסביר פנים ותחייך - אין ספק שגם הקדרות השורה עליך תחלוף במהרה!

למה אני צריך לסבול מחרדת הדין שלו?...

ידוע ומפורסם המעשה הבא: בערב יום כיפור עם דמדומי החמה, פסע הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל אל עבר בית הכנסת לתפילת "כל נדרי", רבי ישראל זצ"ל פנה אל אחד ממלוויו בשאלה כל שהיא, אותו אחד - לא ענה לו מאומה מרוב חרדת הדין ויראת היום הקדוש בו היה שרוי. אמר הגרי"ס זצ"ל: וכי למה צריך אני לסבול מחרדת הדין שלו?...

הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל רצה לאלפנו בינה: למרות שבימים הנוראים חיוב רובץ על האדם להיות באימה ברתת ובזיע מפני הדין הגדול והנורא - הדבר לא יכול לבוא על חשבון הזולת, לו צריך תמיד להראות פנים שמחות ומסבירות.

עבודה זו היא מהקשות שבמקדש!

המשגיח הגאון רבי שלמה וולבה זצ"ל הביא בספרו עלי שור (ח"ב עמ' רא): הגאון רבי אברהם גרודזינסקי זצ"ל בעל ה"תורת אברהם" עמל במשך שנתיים להשריש מידה זו בתכונות נפשו! ואם אדם גדול כמוהו צריך היה

פורים דיליה

עמל של שנתיים, אנו אזובי הקיר - מי יודע איזו מידה של עמל צריכים
אנו בכדי לאמץ מידה זו...

"צהלתו על פניו ואבלו בלבו"

ניתן לומר שיסוד הדברים מופיע במשנתו של בעל החובות הלבבות
זצ"ל (שער הפרישות פ"ד): "אבל תנאי הפרישות המיוחדת, כאשר אמר קצת
החסידים: הפרוש - צהלתו בפניו ואבלו בלבו", המכוון בזה שעל האדם
להתאבל ולהצטער בלבו על קוצר השגותיו בעבודת השם, אולם על פניו
- תשרה הצהלה על מנת לשמח את הסובבים אותו, ואין סתירה בין הדברים
כי שתי ההנהגות הם מעבודת הבורא.

את החיוך - אפשר לשמוע...

נביא עובדה נפלאה מלאת תוכן בענין זה: כאשר הגאון רבי חיים
פרידלנדר זצ"ל שוחח עם אי מי בטלפון, נהג להעלות בת צחוק על פניו
בשעת השיחה, כשנשאל מדוע הוא מחייך הרי בין כה וכה לא ניתן לראות
את החיוך מבעד לאפרכסת? השיב רבי חיים זצ"ל: "השומע אומנם אינו
רואה את החיוך, אבל הוא שומע את החיוך! כי המדבר מתוך חיוך - הדבר
ניכר היטב בקולו"...

"סבר פנים יפות" - השפעה לדורות

בוא וראה עד היכן מגעת השפעת הנהגה זו של "הוי מקבל את כל
האדם בסבר פנים יפות" עד לדורי דורות:

בספר מאמר מרדכי להגר"מ שואב זצ"ל (מאמר י) כתב בזה הערה נפלאה:
יוסף הצדיק כאשר ראה את שני סריסי פרעה בבית האסורים, אמר להם:
"מדוע פניכם רעים היום" (בראשית מ, ז), ההתעניינות במצבם ובסבר פניהם
של השנים גרמה להם לפרוש בפניו את חלומותיהם ויוסף הצדיק פתר
אותם. כגמול על כך שר המשקים דיבר עם פרעה, וכך העלו אותו מן הבור,



עד שנעשה יוסף מושל על בית פרעה ועל ארץ מצרים, ובת פוטיפר ניתנה לו לאשה ויוצאי חלציה הם אפרים ומנשה, כך יכול היה להציל את אביו ואחיו מרעב, וכך אירעו כל סדר המאורעות של יציאת מצרים וקריעת ים סוף - הכל כתוצאה מהאמירה "מדוע פניכם רעים היום"!

אילו יוסף הצדיק לא היה דורש בשלומם ולא הסביר להם את פניו - לא היה יודע מחלומותיהם, וכל האירועים המופלאים אשר עתידים היו לעצב את פניו של עם ישראל כעם השם - לא היו קורים!

מאיך גיסא מי שאינו מסביר פנים לחבירו - תוצאת מעשיו עלולה להיות הרת אסון!

וכך ראיתי שהאריך להוכיח בספר שפתי חיים (מידות ועבודת ה' ח"א עמ' שיח): עמון ומואב הורחקו מכלל ישראל לנצח נצחים כדכתיב "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'... על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים" (דברים כג, ד).

סיבת הרחקתם היתה משום שלא הסבירו את פניהם לעם ישראל, ולא משום שהוצרכו הם לאותו לחם ומים.

ובעצם כך איתא במדרש (מדרש תנאים לדברים פרק כג): "וכי צריכין היו להם ישראל, והלא כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה המן יורד להם והשליו מצוי להם וענני כבוד מקיפין עליהן... אמר רבי אלעזר: דרך ארץ היא הבא מן הדרך מקדימין אתו במאכל ובמשקה"!

הדבר הוא לימוד נורא עבורינו, מה כוחה של הסברת פנים לזולת!

המסביר פנים - כאילו נתן לו כל מתנות שבעולם

איתא באבות דרבי נתן (סוף פרק יג): "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות - כיצד? מלמד שאם נתן אדם לחבירו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושים בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום. אבל

פורים דיליה

המקבל חבירו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם".

וכל כך למה? כי באמצעות סבר פנים יפות מעניק אדם לחבירו את לבו, ולזה הוא זקוק - לתשומת לב. המתנה אינה אלא כלי המביא לידי ביטוי את תשומת הלב וההערכה.

הארת פנים לילד - מפתח להתפתחות

הסברת הפנים יש בה כח השפעה עצום על נפשו של רעהו, נוכל להיווכח בכך בהתבוננות פשוטה.

בספר עלי שור (ח"א עמ' קט) מובא: תינוק פעוט אם תביט לעברו מתוך הבעת פנים של חיבה, מיד הוא מפזז וצוהל נגדך. אך כשתעיף לעברו מבט של זעף - מיד הוא בוכה!

לא ניתן להוכיח מהו המפתח העיקרי להתפתחות תקינה של הילד - המזון המוגש לו או הארת הפנים לה הוא כל כך מייחל. ברור על כל פנים כי ילד הגדל בלי הארת פנים, דומה הוא בדיוק לאותו צמח הגדל בלי אור השמש!

"הזי מקבל את כל האדם" בישיבת קלם

ובאמת גדולי עולם השקיעו עבודה ויגיעה רבה בכדי לקנות בנפשם מעלה זו של הקבלה בסבר פנים יפות.

הגאון רבי משה רוזנשטיין זצ"ל מגדולי המוסר בדור העבר, סיפר על תחילת בואו לישיבת קלם כאשר היה צעיר לימים (עיין עלי שור ח"ב עמ' ר): הוא עמד בפרוזדור הבית נבוך ומתבייש להכנס פנימה כי לא הכיר אף אחד, והנה נפתחה הדלת וממנה יצא אברך, מיד ניגש אליו ולחץ לו את ידו תוך הסברת פנים צוהלות באומרו: "שלום עליכם! מה שלומכם? איזו

שמחה היא לנו שבאת, ברוך בואך לשלום! ועתה - בוא נא מיד לטעום משהו כי בודאי אתה רעב"...

רבי משה זצ"ל שמח מאוד, אולי אברך זה אכן מכירו מכבר כפי שניתן היה להסיק מקבלת פנים נלהבת שכזו. תוך כדי מחשבה אברך נוסף יצא מהבית, גם הוא ניגש אליו ובירכו בחום ובשמחה ואף הוא הזמינו לאכול ולנוח. הופתע רבי משה זצ"ל וחשב אולי אף הוא ממכיריו. רק לאחר ששהה במקום נוכח לדעת כי כך קיבלו בקלם כל "פנים חדשות"...

בבית יוצר גדול זה למדו לקיים הלכה למעשה את ציווי המשנה: "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"!

רבי יעקב קמינצקי זצ"ל - הארת פנים לכומר

לסיום נביא סיפור על הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל: כל בוקר הגאון רבי יעקב זצ"ל נהג לטייל לצורך בריאותו. בדרכו הקבועה עבר בסמוך למקום מושבו של כומר נוצרי. כל בוקר היה רבי יעקב זצ"ל מאחל לו בסבר פנים יפות - בוקר טוב! אותו כומר סיפר זאת למקורביו: הנה יש יהודי זקן אשר בכל בוקר אומר לי בוקר טוב!

לאחר פטירתו של רבי יעקב זצ"ל, התפרסם הדבר בעיתונות הכללית בשמו של הכומר!

כי מידה זו הייתה נחלתם של גדולי ישראל - להיות מסבירי פנים לכל בני אנוש באשר הם!

כפי שפתחנו בראש המאמר, ט"ו בשבט הוא יום שניתן ללמוד ממנו הנהגות נפלאות - בהם לקבל כל אדם בסבר פנים יפות. כאשר נתחזק בכך ונהיה מסבירי פנים, נזכה בעזרי"ת לכל הברכה השרויה בחיק כל מי שהנהגה נפלאה זו טבועה בנפשו!